

VICTOR SPINEI, *The Great Migrations in the East and South East of Europe from the Ninth to the Thirteenth Century*, I, *Hungarian, Pechenegs and Uzes*; II, *Cumans and Mongols*, The Second English Edition, with Substantial Additions, Translated by Dana Bădulescu, Adolf M. Hakkert – Publisher – Amsterdam, 2006, 835 p.

După ce – în 1999 – profesorul Victor Spinei a publicat la Editura Institutul European din Iași volumul *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele IX–XIII*, însumând 513 pagini, acesta a fost tradus în limba engleză de Dana Bădulescu și tipărit în anul 2003 la Cluj-Napoca sub titlul *The Great Migrations in the East and South East of Europe from the Ninth to the Thirteenth Century*, prin cooperarea dintre Institutul Cultural Român din capitala Ardealului și Casa editorială Istros din Brăila, nu înainte ca autorul să facă mici rectificări și, mai ales, consistente completări, astfel că în această formă monografia a atins 546 pagini. Dacă textul propriu-zis a sporit, numărul ilustrației s-a diminuat de la 82 de figuri la numai 62.

Traducerea engleză a avut o difuzare mai eficientă în străinătate decât în țară, bucurându-se de o bună receptare în lumea științifică. Între cei ce s-au pronunțat

¹¹ Rămâne un semn de întrebare de ce nu au fost cuprinse și cele din actualele județe Sălaj și Bihor, ce sunt legate indisolubil de problematica cuceririi Transilvaniei de maghiari. La fel ar fi meritat menționate cele din Banatul de câmpie – județele Arad și Timiș (pentru un repertoriu al necropolelor de inhumație din Transilvania, Banat și Crișana, unde sunt catalogate peste 50 de descoperiri certe, vezi I. M. Țiplic, *Necropolele medievale timpurii din Transilvania (sfârșitul secolului al IX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea)*, în Z. K. Pinter, I. M. Țiplic, M. E. Țiplic (coord.), *Relații interetnice în Transilvania (sec. VI–XIII)*, p. 133–156.

¹² Ar fi suficient să menționăm lucrarea lui Csanad Balint referitoare la Ungaria de sud în secolul al X-lea (*Südungarn im 10. Jahrhundert*) pentru a face referire la un număr mai mare de necropole datate doar în secolul al X-lea.

în mod pozitiv despre ea s-a numărat reputatul medievist american Charles J. Halperin, într-o recenzie inclusă în prestigiosul periodic *Archivum Eurasiae Medii Aevi*, 14, 2005, p. 299–302, în care încheia: "It deserves the widest possible circulation".

Permanent preocupat să-și lărgescă sfera investigațiilor și să confere o analiză mai profundă temelor abordate, în anii scurși de la publicarea lucrării la Cluj-Napoca, profesorul Victor Spinei s-a preocupat de realizarea unei noi ediții ale sale, prevăzută cu masive completări, astfel că de la 546 de pagini s-a ajuns la 835 de pagini, dispuse în două volume, numerotate în continuare și păstrând vechea structurare. În cel dintâi au fost inserate capitolele despre unguri, pecenegi și uzi (p. 1–314), iar în cel de-al doilea capitolele asupra cumanilor și mongolilor, precum și un alt capitol, cu caracter concluziv, privind nomadismul ecvestru în vestul Eurasiei (p. 315–835), ce nu apare în ediția din 2003. Traducerea părților adăugate și-a asumat-o, de asemenea, Dana Bădulescu, cadru didactic la Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza” din Iași.

Nu numai textul cuprinde extinse adaosuri, ci și ilustrația, care însumează 130 de figuri, ce prezintă, pe lângă hărți, planuri, imagini din iconografia medievală, și un material arheologic foarte relevant.

În cadrul prospectării trecutului popoarelor nomade – unguri, pecenegi, uzi, cumani și mongoli –, pătrunse în estul și sud-estul Europei la sfârșitul mileniului I și în primele trei veacuri ale mileniului al II-lea, s-a avut în vedere numele și structura etnică, economia și modul de viață, organizarea socială și politică, credințele și practicile religioase și evoluția lor politică, doar în cazul mongolilor, pentru care există o documentație mult mai

¹³ P. Iambor, *op. cit.*, *passim*.

amplă, adăugându-se un subcapitol dedicat sistemului legislativ și organizării armatei.

De un mare interes este capitolul VI al volumului al II-lea, dedicat, precum am specificat, caracteristicilor nomadismului evestru din arealul vestic al Eurasiei, noțiune care este aferentă zonei meridionale a Europei Răsăritene. Făcând apel atât la surse narative, cât și la izvoare arheologice și etnografice, autorul a schițat elocvent elementele determinante ale modului de viață al triburilor de stepă, ca și specificul raporturilor dintre migratori și autohtoni.

Din păcate, cu toată renumea internațională a Editurii olandeze Adolf M. Hakkert, care de mai multe decenii tipărește autori clasici, periodice și colecții de largă audiență în lumea științifică, în cel de-al doilea volum al monografiei s-au strecurat neașteptate erori de imprimare a termenilor grecești (p. 312, 324, 422, 452 etc.) și a unor semne diacritice. De asemenea, numele unor autori se regăsesc în indice cu o eroare de o pagină sau chiar două, probabil datorită faptului că, după predarea lucrării în formă finită la tipar, inclusiv a indicelui, editorii au comis regrupări ale aparatului critic între paginile 685 și 697, precum și între paginile 736 și 750, fără să-l mai

prevină pe autor, pentru a opera modificările necesare. *Errata* atașată volumului a semnalat aceste neajunsuri. Totodată, am ține să relevăm că, dacă în privința substanței textului, ediția din 2006 o depășește net pe cea din 2003, în schimb, sub aspect grafic, aceasta din urmă îi este mult superioară celeia de la Amsterdam.

Dincolo de aceste inconveniente, datorate în totalitate editorilor de la Adolf M. Hakkert, noua lucrare capitală a profesorului Victor Spinei rămâne o realizare de calibrul, onorând istoriografia românească contemporană. Volumul face dovada marilor disponibilități de documentare ale cercetătorului ieșean, care a utilizat adesea izvoare cvasiignorante de alți istorici medievști și a oferit interpretări noi asupra a numeroase chestiuni dezbătute îndelung de specialiști, pe baza unui material documentar uriaș, preluat din cronistica bizantină, rusă, germană, italiană, maghiară, orientală etc., analizat în conexiune cu textele diplomatice, beletristice, cartografice, numismatice, sfragistice, lingvistice și, mai cu seamă, cu vestigiile arheologice. Dat fiind circulația limitată a ediției de la Amsterdam, realizarea unei ediții în limba română a monumentalei monografii ar fi extrem de binevenită.

D. MICU